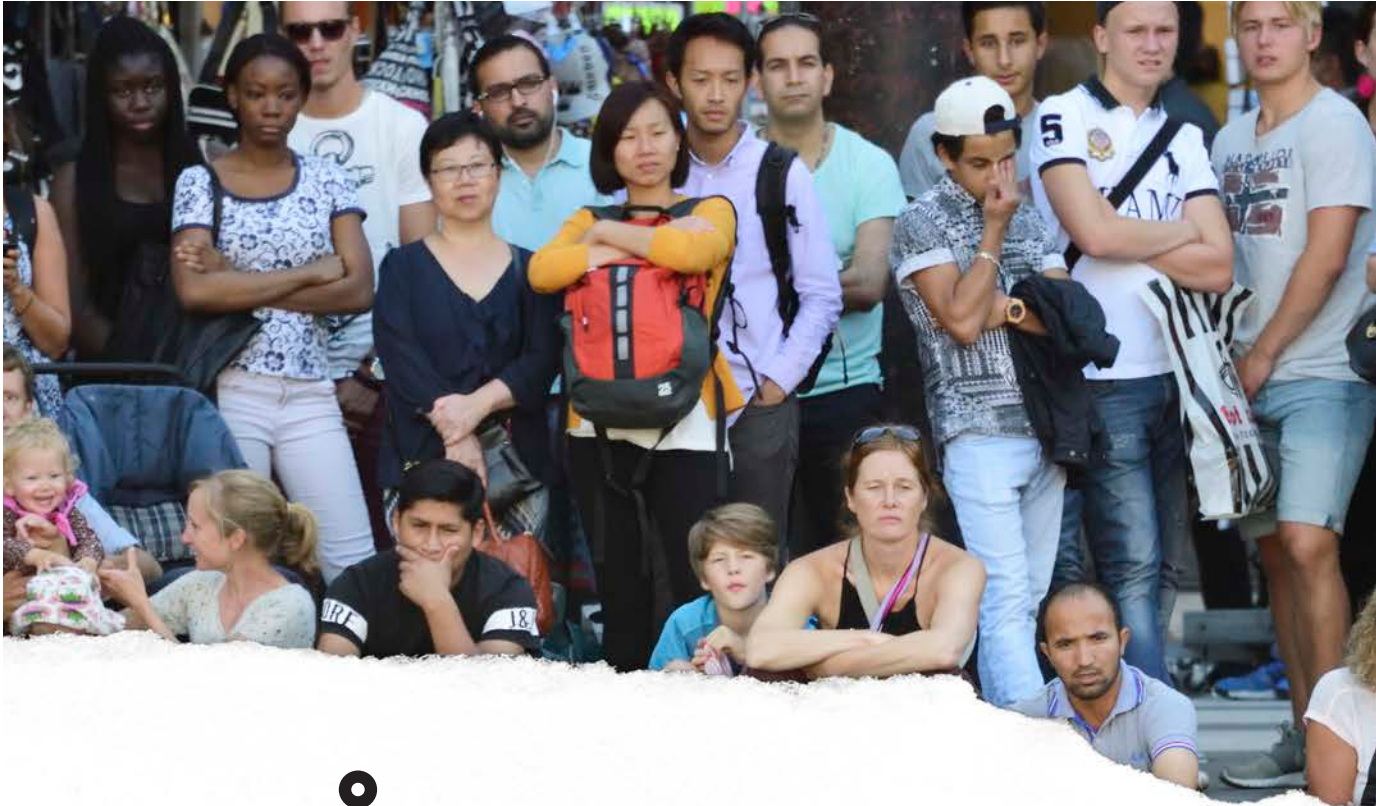

HÅRDA FAKTA

SÅ SEGREGERAT ÄR STOCKHOLM

EN RAPPORT FRÅN STOCKHOLMS HANDELSKAMMARE, 2018:05

INNEHÅLL

FÖRORD	5
SUMMARY AND CONCLUSIONS	6
UTMANINGAR OCH MÖJLIGHETER	8
DEN UNGA FÖRORTEN	14
STORA SKILLNADER I UTBILDNINGSNIVÅ	20
ARBETE ÄR NYCKELN TILL INTEGRATION	22
KÖPKRAFT ETT MÅTT PÅ VÄLSTÅND	28
DET VIKTIGA FÖRETAGANDET	31
BLANDAD BOSÄTTNING BEHÖVS	34
DET GÅR ATT LÖSA INTEGRATIONSUTMANINGEN	
– exemplet Belgien.....	36
HANDELSKAMMARENS FÖRSLAG	38

Utvecklingen måste vändas

En halv miljon människor i Sverige bor i områden som av polisen utpekats som utsatta. Av dessa bor över 250 000 människor i utsatta områden i Stockholms län. Den här rapporten handlar om dem.

Den handlar om vilka de är, vad de gör och vilka företag de driver. Statistiska centralbyrån har på uppdrag av Stockholms Handelskammare tagit fram unik och detaljerad statistik över de utsatta områdena.

Hälften av befolkningen i de utsatta områdena är utrikesfödd och hälften av de utrikesfödda har varit här i mindre än tio år. Fler än var tredje person är under tjugosex år gammal och nästan en fjärdedel av de vuxna har ingen färdig gymnasieutbildning.

De utsatta områdena är unga, på flera sätt. Men det är också områdenas ungdom som gör det viktigt att sätta in rätt insatser nu. Många av de över 90 000 barn och unga som bor i ett utsatt område valde inte att hamna där och förtjänar en bra skolgång och att skyddas från kriminalitet. Trots det har skolorna i utsatta områden bland de sämsta resultaten i länet. Vi föreslår därför att det omedelbart måste till en kriskommission för att stärka skolorna i utsatta områden och lära av de exempel som finns både i Sverige och internationellt där skolor trots allt lyckas. Sverige har inte råd att förlora en stor del av framtidens entreprenörer, arbetsgivare och anställda.

I dag är arbetslösheten bland högutbildade i utsatta områden högre än arbetslösheten bland människor utan gymnasieutbildning i resten av Stockholms län. För utrikesfödda som bor i ett utsatt område är risken att drabbas av arbetslöshet många gånger högre än för utrikesfödda som bor på andra platser i länet. Till viss del beror det på att många saknar informella nätverk som visat sig viktiga på arbetsmarknaden. Därför behöver befolkningen i utsatta områden integreras. Väletablerade svenskar måste lockas tillbaka och detta kräver stora investeringar i säkerhet och bostäder.

Kombinationen av en stor andel unga, en stor andel nyanlända, en utrikesfödd befolkning och ett stort antal barn per hushåll skapar särskilda behov. Det är viktigt att vi tar larmen på allvar och börjar vidta åtgärder för att vända utvecklingen i de utsatta områdena nu och på så sätt frigöra den potential som finns där.

Stockholm, maj 2018
MARIA RANKKA
vd, Stockholms Handelskammare

HARD FACTS – SEGREGATION IN STOCKHOLM

Over 250 000 people in Stockholm county live in vulnerable areas where crime affects daily life. This report provides unique and in-depth statistics about these areas to help politicians and civil society deal with the challenge. By strengthening security and improving schools, Stockholm can provide a better future for the 90 000 young people who live in these areas.

SUMMARY

AND CONCLUSIONS

This report describes the vulnerable areas in Stockholm County. These areas are defined by the police as areas where criminal activity has a significant impact on life in general. There are 25 such areas in Stockholm County, and they are precisely defined: a street in the middle of a residential area can form the border between a vulnerable area and a regular area.

With this report, The Stockholm Chamber of Commerce aims to provide a deep and precise description of these areas. To do so, we've used the exact geographical borders drawn by the police and asked Statistics Sweden (SCB) to produce demographic and business information based on the blocks included in the vulnerable areas. In total, over 250 000 people live in these areas.

We find that these areas are extraordinarily young. Over one in three people are under 26 years of age, meaning that more than 90 000 children and young adults live in these areas. To unlock the potential in these areas, and halt the spread of crime, significant investments in education are needed.

We also find that the rate of employment in these areas are significantly lower than in the rest of Stockholm county, and that the women are significantly less employed. Increased support for large families and a focus on women's entrepreneurship might help close the employment gap.

Furthermore, the businesses within the areas are generally similar to businesses elsewhere in Stockholm, but employ far more people with immigrant background and low levels of education. Such businesses thus provide opportunities for people who might otherwise find it more difficult to find a job. They must therefore be supported and protected from criminal elements in the area.

Lastly, we discuss how segregation can be reduced, with a special case study from Mechelen, Belgium.

This report contains a wealth of unique information, which The Stockholm Chamber of Commerce hopes can form a common basis for discussion. We urge politicians, businesses and civil society to use it to come up with better solutions and unlock the potential of the people residing in vulnerable areas.

Utmaningar och möjligheter

Den här rapporten beskriver med statistik och siffror Stockholms läns utsatta områden. De utsatta områdena är definierade av polisen som områden där kriminella påverkar lokalsamhället. Handelskammarens mål med denna rapport är att ge en djupgående bild av dessa utsatta områden. Vilka bor där? Vad jobbar de med? Vilken utbildning har de?

Det finns 25 utsatta områden i Stockholms län, varav åtta ligger inom Stockholms stad. Ibland går gränsen vid en gata mitt i ett bostadsområde, där kvarteren västerut är utsatta och kvarteren österut inte är det. För att skapa en exakt bild av de utsatta områdena

har Handelskammaren bitt Statistiska centralbyrån (SCB) ta fram statistik. Vi har fått fram unika siffror. Vi har utgått från polisens kartor över de utsatta områdena, och bitt SCB gå igenom – kvarter för kvarter, handsgata för handsgata – vilka som bor och verkar i de utsatta områdena.

ÖVER 250 000 MÄNNISKOR

I hela Sverige bor över 500 000 människor i utsatta områden. I Stockholms län bor över 250 000 människor i områden där kriminella har en inverkan på lokalsamhället.

Det är viktigt att veta att befolkningen i länets utsatta områden är mycket ung. Drygt var tredje person i de utsatta områdena är under tjugosex år och i Rinkeby-Tensta – ett särskilt utsatt område – är drygt fyra av tio under tjugosex år.

Totalt bor det alltså över 90 000 personer under tjugosex års ålder i de utsatta områdena i länet. Det innebär att det kommer att behövas stora investeringar inom utbildnings- och ungdomsverksamheten för att vända utvecklingen.

STOCKHOLMS LÄN
HAR **2 226 900**
INVÅNARE

VARAV **259 400**
I UTSATTA OMRÅDEN,
RISKOMRÅDEN ELLER
SÄRSKILT UTSATTA
OMRÅDEN

VARAV **100 700**
I SÄRSKILT
UTSATTA OMRÅDEN

KLYFTAN MELLAN MÄN OCH KVINNOR

Sysselsättningsgraden i de utsatta områdena är dessutom betydligt lägre än i resten av Stockholms län. Framför allt är klyftan mellan män och kvinnor i de utsatta områdena betydligt större än i resten av Stockholm, då färre kvinnor arbetar eller söker jobb.

Riktade satsningar på kvinnligt företagande och stöd till stora barnfamiljer kan leda till att fler kvinnor kommer i arbete och att klyftorna minskar.

Företagen i de utsatta områdena anställer ungefär lika många som andra företag i Stockholms län, men med den skillnaden att de anställer betydligt fler med utländsk bakgrund och med lägre utbildning. Företagen i utsatta områden kan alltså till stor del stå för ett första jobb och en inkörsport till arbetsmarknaden.

VÄRNA ORTEN FRÅN KRIMINALITET

Dock behöver företagen värnas och tryggas från kriminella för att vara den integrationsmotor de har möjlighet att vara.

Utmaningarna i de utsatta områdena kan med rätt satsningar bli en potential. Vi pekar i det sista kapitlet på några förslag på hur boendesegregationen kan brytas, med särskilt fokus på de lösningar som fungerat i staden Mechelen i Belgien.

Vår förhoppning är att denna faktsäckade rapport ska lägga grunden för en mer saklig och detaljerad debatt om utmaningarna i de utsatta områdena. Vi uppmanar politiker, näringsliv och civilsamhälle till engagemang för att hitta lösningar som möjliggör en positiv utveckling.

SÄRSKILT UTSATTA OMRÅDEN

Alby, Botkyrka
Fittja, Botkyrka
Hallunda-Norsborg, Botkyrka
Husby, Stockholm
Rinkeby-Tensta, Stockholm
Ronna-Geneta-Lina, Södertälje

RISKOMRÅDEN

(Område som befinner sig i riskzonen att bli ett särskilt utsatt område.)

Tureberg, Sollentuna

UTSATTA OMRÅDEN

Brandbergen, Haninge
Jordbro, Haninge
Skogås, Huddinge
Vårby, Huddinge
Sångvägen, Järfälla
Termovägen, Järfälla
Edsberg, Sollentuna
Bredäng, Stockholm
Hagsätra-Rågsved, Stockholm
Hässelby-Vällingby, Stockholm
Vårberg, Stockholm
Älvsjö-Solberga, Stockholm
Östberga, Stockholm
Rissne-Hallonbergen, Sundbyberg
Fornhöjden, Södertälje
Hovsjö, Södertälje
Finnsta, Upplands-Bro
Smedby, Upplands Väsby

BEGREPPET UTSATTA OMRÅDEN

Begreppet utsatta områden är skapat och definierat av polisen. Det handlar om geografiskt avgränsade områden med låg socioekonomisk status där kriminella har en inverkan på lokalsamhället. I Sverige finns det totalt 61 utsatta områden, och 25 av dem ligger i Stockholms län.

Stockholms Handelskammare har utgått från de av polisen definierade geografiska områdena för att sedan studera faktorer som utbildningsnivå, företagande, förvärvsarbete och köpkraft. Rapporten handlar om människorna i dessa utsatta områden – vilka de är och vad de gör.

De utsatta områdena har av polisen delats in i tre kategorier: utsatta områden, riskområden och särskilt utsatta områden. De särskilt utsatta områdena är de som anses ha högst grad av utsatthet.

I Stockholms län finns 18 områden som definieras som utsatta, ett område som är ett riskområde och sex områden som anses vara särskilt utsatta.

- Ett utsatt område är geografiskt avgränsat och karakteriseras av låg socioekonomisk status samt att de kriminella har en inverkan på lokalsamhället. Inverkan är snarare knuten till den sociala kontexten i området än de kriminellas utstuderade vilja att ta makten och kontrollera lokalsamhället. Läget anses vara allvarligt.
- Ett riskområde kännetecknas av att det befinner sig i riskzonen att bli ett särskilt utsatt område. Något eller några av de fastställda kriterierna saknas. Läget anses vara alarmerande.
- Ett särskilt utsatt område kännetecknas av en social problematik och kriminell närvaro som lett till en utbredd obenägenhet att delta i rättsprocessen och svårigheter för polisen att fullgöra sitt uppdrag. Läget anses vara akut.

SÅ HÄR GJORDE VI:

Stockholms Handelskammare har av polisen fått detaljerad information om de geografiska avgränsningarna av de utsatta områdena i länet. Utifrån den har Statistiska centralbyrån (SCB) tagit fram statistik om de boende och om företagen. För att få ett jämförande perspektiv på statistiken från de utsatta områdena redovisar vi i de flesta fall även motsvarande statistik för övriga delar av Stockholms län, d.v.s. hela Stockholms län minus de utsatta områdena. Med andra ord: vi visar hur olika variabler skiljer eller inte skiljer sig mellan utsatta och icke utsatta områden. I vissa fall redovisar vi även statistik för de sex särskilt utsatta områdena, eller för vissa specifika utsatta områden.

STATISTISKA KÄLLOR:

All statistik som presenteras i denna rapport har SCB som huvudman. Datan kommer från flera olika register hos SCB. Vi har använt oss av de mest aktuella data som funnits i respektive register. Följande register har använts, med datum för när de senast uppdaterats:

- Utbildningsregistret, 2017-01-01, SCB
- Registret över totalbefolkningen, 2016-12-31, SCB
- Stativ 2016, SCB (en longitudinell databas för integrationsstudier)
- Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS) 2015, SCB
- Inkomst- och taxeringsregistret 2015, SCB
- Registerbaserad aktivitetsstatistik 2015, SCB
- Arbetssökandestatistik, 2016-12-31, SCB
- Momsregistret 2016, SCB
- Entreprenörskapsdatabasen 2015, SCB
- Företagsregistret 2017-11, SCB

[Registren har uppdateras vid olika tillfällen. Det innebär att alla data i rapporten inte är samtida. Statistiken ger därmed inte en ögonblicksbild utan snarare en något bredare bild av situationen över tid.]

”
Ett utsatt område är geografiskt avgränsat och karaktäriseras av låg socioekonomisk status samt att de kriminella har en inverkan på lokalsamhället.
 ”

Den unga förorten

En hel generation växer just nu upp i utsatta områden. Utmärkande för områdena är att befolkningen är klart yngre än i övriga delar av Stockholms län. 36 procent av invånarna i de utsatta områdena är under 26 år. I övriga delar av länet är denna andel 31 procent. Totalt bor över 90 000 personer under 26 år i utsatta områden.

Åldersstrukturen påverkar naturligtvis områdenas karaktär och särdrag. De unga dominerar och det är ont om äldre personer. I de utsatta områdena är personer under 45 år överrepresenterade medan personer över 45 år är underrepresenterade jämfört med resten av länet.

Det utsatta område som har störst andel unga är Termovägen i Järfälla med sina drygt 1 700 invånare. Där är hela 44 procent av befolkningen under 26 år. Endast fem procent av befolkningen på Termovägen är 65 år eller äldre – att jämföras med 16 procent i de icke utsatta delarna av Stockholms län.

DE UNGA KAN VÄNDA UTVECKLINGEN

Den stora andelen unga kan vara nyckeln till att skapa inkluderande snarare än utsatta områden, och att vända utvecklingen. Det finns, just nu, en stor ung generation som fortfarande går att forma på ett positivt sätt, med framtidshopp och tilltro till samhällsinstitutioner.

Men det finns också en korrelation mellan åldersstrukturen och områdenas grad av utsatthet. Störst andel unga hittar vi i de områden som av polisen benämns som särskilt utsatta, den högsta graden av utsatthet. I de sex områden i Stockholms län som av polisen fått denna definition är 38 procent av befolkningen högst 25 år.

Rinkeby-Tensta är ett särskilt utsatt område, och är det största utsatta området i länet med strax under 34 000 invånare. Där är hela 42 procent av befolkningen, nästan 15 000 personer, under 26 år.

MÄNNEN I MAJORITET

Könsfördelningen skiljer sig bara marginellt mellan de utsatta områdena och resten av länet. Det finns dock en svag överrepresentation av män (50,9 procent) i de 25 utsatta områdena. Denna överrepresentation ökar något när man specialgranskar de särskilt utsatta områdena (51,4 procent). I övriga delar av Stockholms län finns det i stället en svag majoritet kvinnor (50,3 procent). Skillnaden förklaras till viss del av den yngre befolkningen i de utsatta områdena. Bland dem som är under 26 år i utsatta områden är 51,3 procent män.

Var kommer befolkningen i de utsatta områdena ifrån? Två definitioner brukar användas när man studerar befolkningens geografiska ursprung: utrikesfödd och utländsk bakgrund. Utrikesfödd innebär, som ordet antyder, att en person är född utomlands. Utländsk bakgrund har den person som antingen själv är utrikesfödd eller som är svenskfödd med båda föräldrarna födda utomlands.

I Sverige har drygt 23 procent av befolkningen utländsk bakgrund, och denna andel har ökat successivt under en längre tid. Det beror dels på invandring,

dels på att tidigare generationers invandrare har fött barn som nu växer upp i Sverige.

TRE AV FYRA HAR UTLÄNDSK BAKGRUND

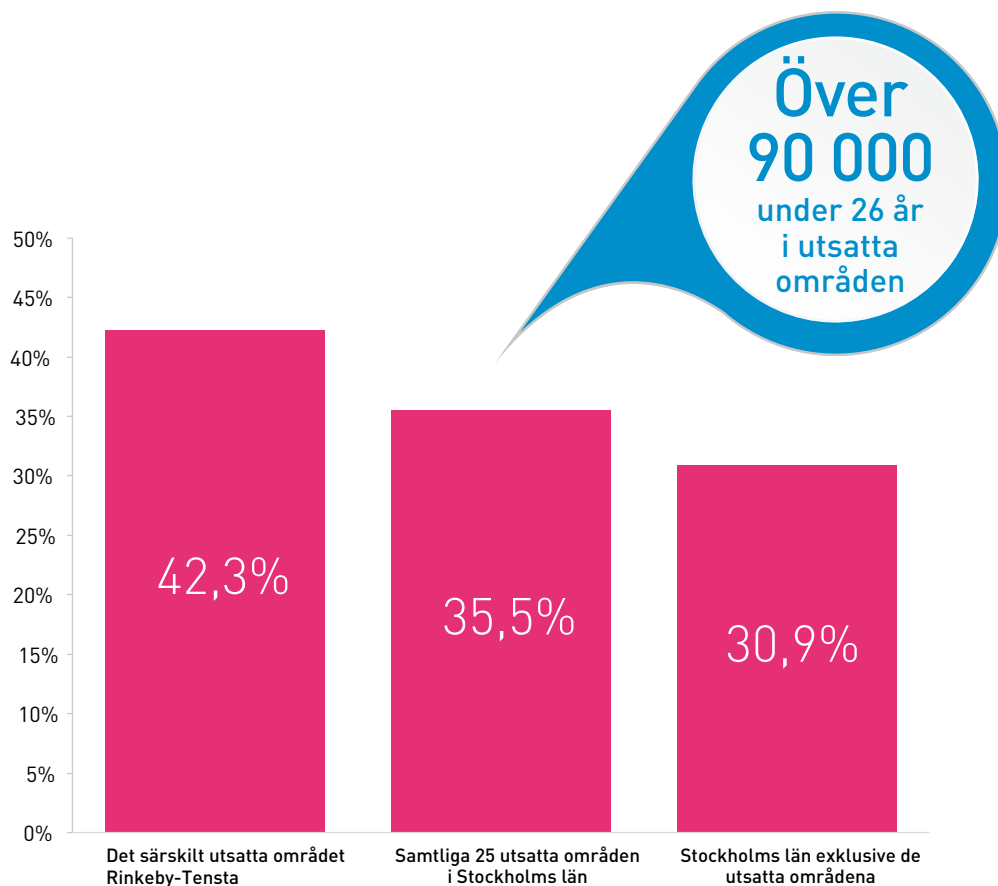
Statistiken visar att de utsatta områdena har en hög andel invånare med utländsk bakgrund. I de 25 utsatta områdena är en majoritet av befolkningen född utomlands (53 procent), medan 20 procent är svenskfödda med båda föräldrarna födda utomlands. Man kan alltså konstatera att nästan tre av fyra personer boende i de utsatta områdena har utländsk bakgrund. Det motsatta gäller för övriga delar av

Stockholms län: där har 73 procent svensk bakgrund och 27 procent utländsk bakgrund.

Det finns en korrelation mellan andelen utländsk bakgrund och graden av utsatthet. I de mest utsatta områdena i Stockholms län, de som av polisen definierats som särskilt utsatta områden, bor ungefär 100 000 personer. Av dessa har 86 procent utländsk bakgrund. I Fittja i Botkyrka kommun har 91 procent av de boende utländsk bakgrund och i Rinkeby-Tensta är denna andel 89 procent. Båda dessa områden definieras som särskilt utsatta.

Det utsatta område i Stockholms län som har allra högst andel utländsk bakgrund är Hovsjö i Södertälje

ANDELEN UNGA (0–25 ÅR) I OLIKA DELAR AV STOCKHOLMS LÄN.

kommun, ett område som inte definieras som särskilt utsatt. I detta område har 92 procent utländsk bakgrund.

FRÅN VILKA LÄNDER?

Varifrån kommer de utrikesfödda i de utsatta områdena? Det vanligaste födelselandet är Irak, och mer än sju procent av alla som bor i de utsatta områdena är födda i detta land. Även Turkiet, Polen, Syrien och Somalia är vanliga födelseländer.

I listan nedan visas de 20 vanligaste ursprungsländerna, utöver Sverige, bland dem som bor i de utsatta områdena.

I resten av Stockholms län är andra födelseländer vanligare. De födelseländer, utöver Sverige, som är vanliga i de ickeutsatta områdena är Tyskland, Storbritannien, USA och Norge. Finland är ett vanligt födelseland såväl i de utsatta områdena som i övriga Stockholms län.

Utrikesfödda från specifika länder är inte heller jämnt fördelade mellan de olika utsatta områdena. I stället tenderar olika nationaliteter/ursprungsländer att koncentreras till vissa geografiska områden.

När man granskar befolkningsstatistiken med utgångspunkt i invånarnas födelseland så ser man bland annat att:

De 20 vanligaste ursprungsländerna bland dem som bor i utsatta områden:

Irak	7,1%
Turkiet	3,9%
Polen	3,8%
Syrien	3,8%
Somalia	2,8%
Finland	2,0%
Iran	1,8%
Eritrea	1,7%
Etiopien	1,5%
Chile	1,5%
Grekland	0,9%
Afghanistan	0,9%
Jugoslavien	0,8%
Libanon	0,8%
Bangladesh	0,8%
Marocko	0,7%
Bosnien-Hercegovina	0,7%
Pakistan	0,7%
Rumänien	0,6%
Kina	0,6%

- det i Hovsjö, Sångvägen och Ronna-Geneta-Lina finns extra många från Syrien
- det finns många polacker i Brandbergen och Jordbro
- Fornhöjden, Hovsjö och Ronna-Geneta-Lina har stora grupper invånare från Irak
- Fittja och Hallunda har extra många invånare från Turkiet
- det i Smedby finns en stor grupp finländare.
- många eritreaner bor i Rissne-Hallonbergen och Husby
- många från Iran har valt att bosätta sig i Husby
- det i Rinkeby-Tensta finns en stor grupp invandrare från Somalia.

Med rätt verktyg kan dessa grupper hjälpa till att vända utvecklingen i de utsatta områdena. Genom att peka på var det finns koncentration av invånare från vissa länder kan man också skapa förutsättningar att stödja dessa nätverk att bli positiva krafter i samhället. Då skapas också möjligheter för företagsamhet och för civilsamhällets organisationer som riktar sig mot enskilda nationella samhörigheter.

HÄLFTEN HAR KOMMIT DE SENASTE TIO ÅREN

Sverige har haft perioder då det kommit många utrikesfödda. Ett stort inflöde på kort tid leder till särskilda kortsiktiga utmaningar: att säkerställa att människor kommer in på arbetsmarknaden, lär sig svenska och förstår hur svenska institutioner fungerar. Därför är det också intressant att titta på när de utrikesfödda i de utsatta områdena kom till Sverige.

Knappt två av tio utrikesfödda i de utsatta områdena har kommit till Sverige under de tre senaste åren, ytterligare en av tio kom för mellan tre och fem år sedan. Sammanlagt har hälften av alla utrikes-

födda kommit hit de senaste tio åren. De delar av länet som definieras som utsatta är alltså ”unga” områden – både vad gäller åldern hos invånarna och hur länge befolkningen har bott i Sverige.

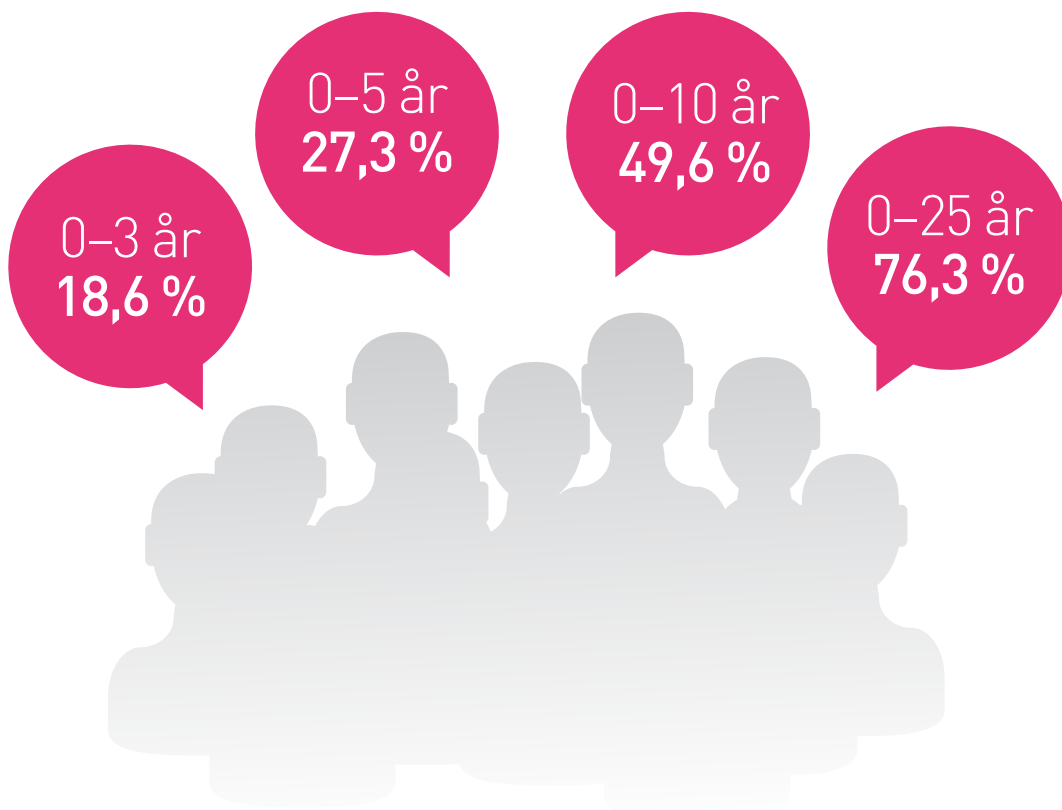

”
Ett stort inflöde på kort tid leder till särskilda kortsiktiga utmaningar.

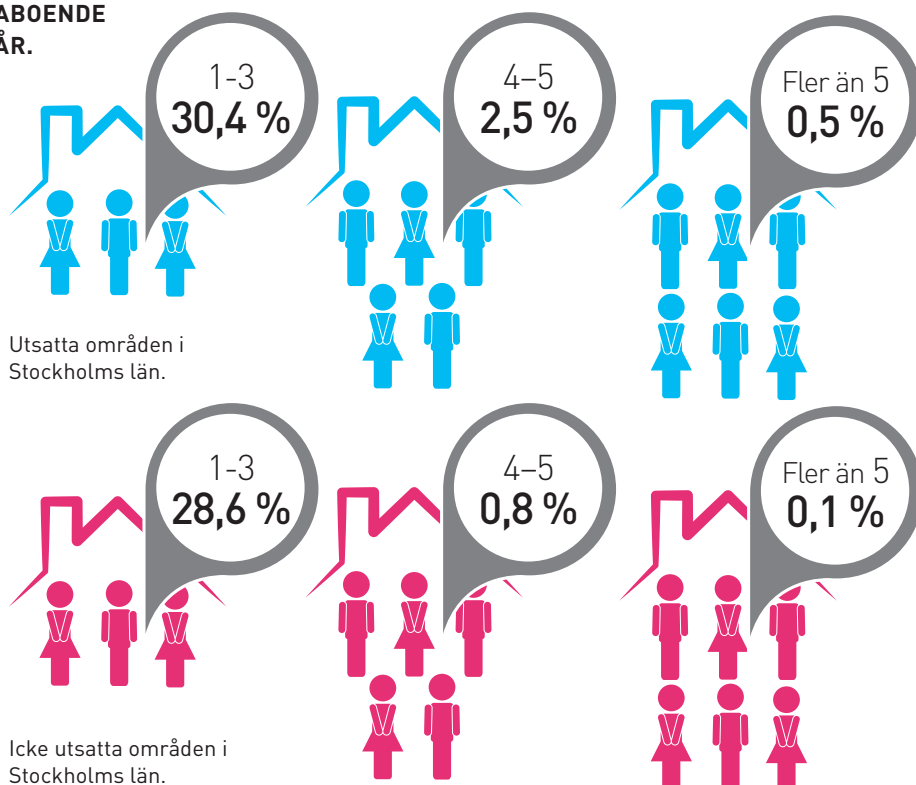

TOTAL VISTELSETID I SVERIGE.

Vistelsetid anges enbart för personer som har invandrat.

ANDEL HUSHÅLL UPPDELAT PÅ ANTAL HEMMABOENDE BARN UNDER 20 ÅR.

”

Det bor fler personer i varje hushåll i de utsatta områdena än i övriga delar av länet.

MÅNGA I VARJE HUSHÅLL

Man hittar tydliga skillnader mellan utsatta och icke utsatta områden när man studerar antalet barn i hushållen. I 58,9 procent av hushållen i de utsatta områdena finns det inga hemmaboende barn. I övriga Stockholms län är denna siffra klart högre: 63,9 procent.

Antalet barn i resterande hushåll är också klart högre i de utsatta områdena än i övriga Stockholms

län. I 3,0 procent av alla hushåll i de utsatta områdena bor det fyra barn eller fler. Motsvarande andel i övriga Stockholms län är 0,9 procent. Med barn menas här endast de som är under 20 år. Andelen hushåll med hemmaboende barn över 20 år är också högre i de utsatta områdena (7,8 procent) än i övriga delar av länet (6,6 procent).

Stora skillnader i utbildningsnivå

Utbildningsnivån är betydligt lägre i de utsatta områdena än i resten av Stockholms län. Bland dem som är 18–64 år saknar 67 procent i de utsatta områdena eftergymnasial utbildning. I de särskilt utsatta områdena är det 71 procent som inte har eftergymnasial utbildning. I övriga Stockholms län är det 45 procent som inte studerat vidare efter gymnasiet.¹

UTBILDNINGSKLYFTAN BÖRJAR I FÖRSTA KLASS

Utan insatser kommer utbildningsklyftan mellan de utsatta områdena och resten av länet att öka. Klyftan skapas nämligen redan i grundskolan. Den europeiska socialfonden har tittat på 38 förorter, och pekar på att tre av tio ungdomar inte får godkänt betyg i de få ämnen som krävs för att bli gymnasiebehörig. I

Rinkebyskolan, till exempel, får bara drygt en av fyra godkänt i alla ämnen, jämfört med de genomsnittliga tre av fyra som får godkänt i resten av länet. Denna tidiga ojämlikhet får konsekvenser ända upp till eftergymnasial nivå.

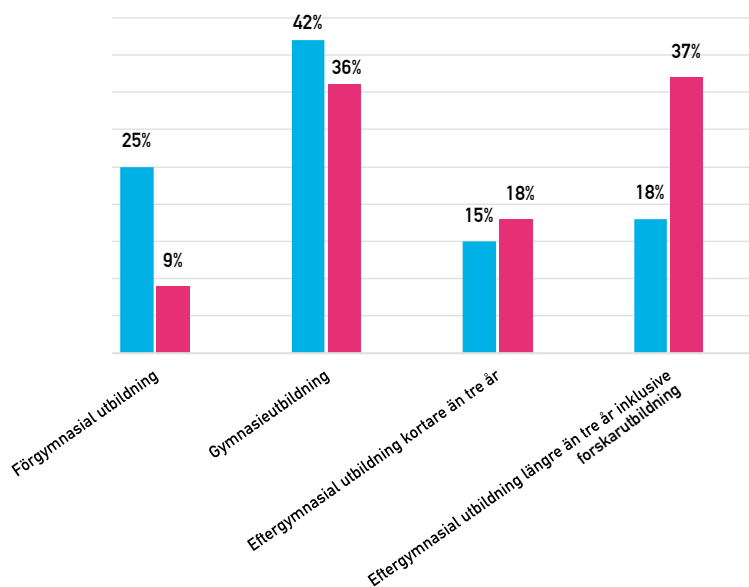
Hälften så stor andel i de utsatta delarna av länet har en eftergymnasial utbildning längre än tre år. Knappt var femte av de boende i de utsatta områdena har en eftergymnasial utbildning längre än tre år medan knappt två av fem i övriga Stockholms län är så högt utbildade. Om man bara granskar de särskilt utsatta områdena så är det endast 15 procent som har en eftergymnasial utbildning längre än tre år. I Rinkeby-Tensta är det ungefär 13 procent som har en så lång utbildning och knappt tre av fyra har inte alls studerat efter gymnasiet.

SÄMRE UTFALL I SKOLAN

Man ska komma ihåg att andelen unga personer (18–25 år) är högre i de utsatta områdena än i övriga länet, och att det är en grupp där vissa just nu studerar och därför inte räknas som färdiga med en eftergymnasial utbildning. Dessutom är utbildningsnivån i Stockholms län högre än i övriga delar av landet. Av dessa skäl är utbildningsnivån klart lägre i de utsatta områdena än i övriga delar av länet. Men det finns andra tänkbara skäl till den lägre utbildningsnivån,

¹ Vi har i dessa siffror räknat bort de personer som det saknas uppgift för. Det är extra vanligt att denna uppgift saknas hos utrikesfödda personer boende i de utsatta områdena, vilket kan bero på att det finns fler nyanlända och personer som inte har validerat sin utbildning där. Vi saknar uppgift om utbildningsnivån för 5,4 procent av personerna i åldern 18–64 år som bor i de utsatta områdena och för 2,5 procent av personerna i åldern 18–64 år som bor i övriga Stockholms län.

HÖGSTA UTBILDNINGSNIVÅN I OLIKA OMRÅDEN I STOCKHOLMS LÄN.

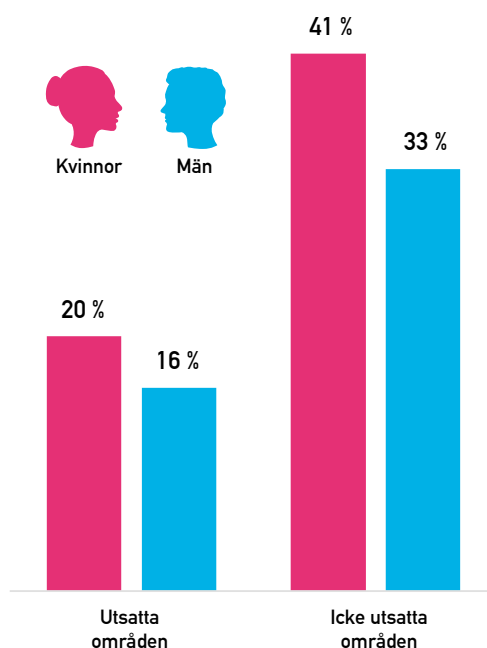
Uppgifter om högsta utbildningsnivå saknas för 5 % av befolkningen i de utsatta områdena och för 3 % i övriga delar av Stockholms län.

till exempel ett sämre utfall i grundskola och gymnasium, språkproblem samt brist på informella nätverk som hjälper unga att söka till högskolan.

Det finns också ett intressant könsperspektiv i resultaten: det är männen i de utsatta områdena som har lägst utbildningsnivå. Bland kvinnorna i de utsatta områdena har 20 procent en mer än treårig eftergymnasial utbildning, medan bara 16 procent av männen har en sådan. Detta mönster återfinns dock i hela Stockholms län och i landet i stort: det är framför allt kvinnorna som utbildar sig vidare. I Stockholms län utanför de utsatta områdena är det hela 41 procent av kvinnorna som har en eftergymnasial utbildning längre än tre år. Bland männen är denna andel lägre (33 procent), men fortfarande klart högre än i de utsatta områdena.

Sammanfattningsvis gäller att utbildningsnivån är klart lägre i de utsatta områdena, att dessa ojämlikheter börjar tidigt och att det primärt är männen som inte utbildar sig vidare.

FLER KVINNOR ÄN MÄN HAR EN EFTERGYMNASIAL UTBILDNING LÄNGRE ÄN TRE ÅR (STOCKHOLM LÄN).

Arbete är nyckeln till integration

Sverige står inför en välfärdsutmaning. Fler människor lever längre och andelen som behöver stöd och vård kommer att öka. Det kommer behövas fler undersköterskor, sjuksköterskor och läkare när en hel femtiotalistgeneration går i pension. Samtidigt är det arbetskraftsbrist i flera andra sektorer.

Redan nu står utrikesfödda för ett viktigt nettotillskott av arbetskraft. Mellan andra kvartalet 2016 och andra kvartalet 2017 kom 89 000 fler utrikesfödda i arbete i hela Sverige, medan antal inrikesfödda i arbete inte visar någon signifikant förändring, enligt Statistiska centralbyrån. Samtidigt visar vår undersökning att oproportionerligt många i de utsatta områdena saknar arbete. Med rätt insatser kan länets utsatta områden stå för den arbetskraft som behövs för att möta utmaningarna. Dessutom är arbete en nyckel till lyckad integration.

ATT HA ETT ARBETE ATT GÅ TILL

Andelen förvärvsarbetande är ett mått som visar hur många i befolkningen som ”har ett arbete att gå till”. Detta mått säger dock ingenting om hur ofta eller hur mycket en person arbetar, utan täcker både heltidsarbete och arbete i mer begränsad omfattning. Begreppet ”förvärvsar-

betande” inbegriper både de som är anställda och de som driver näringsverksamhet eller företag som de har en inkomst ifrån.

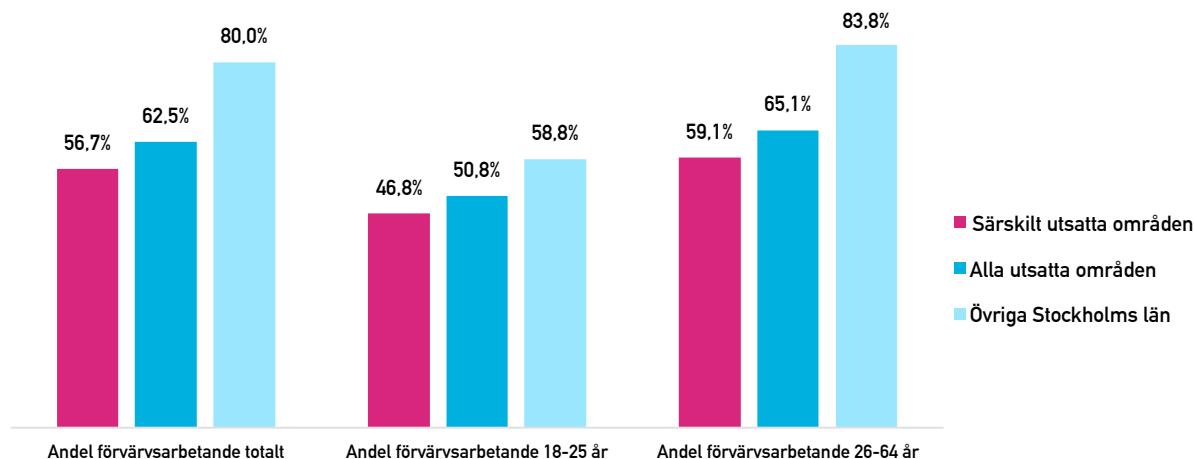
Andelen förvärvsarbetande i åldern 18–64 år skiljer sig kraftigt mellan olika delar av Stockholms

län. I de utsatta områdena är det endast drygt 62 procent som förvärvsarbetar, medan samma siffra för övriga länet är så hög som 80 procent. I de särskilt utsatta områdena ligger andelen förvärvsarbetande på låga 57 procent, i området Rinkeby- Tensta är andelen nere i 51 procent.

Det är också tydligt, och väntat, att andelen förvärvsarbetande skiljer mellan olika åldersgrupper. Till exempel så studerar personer i gruppen 18–25 år i större utsträckning än äldre personer, varför de har en lägre andel förvärvsarbetande. Men skillnader finns inom samma ålderskategori om man jämför länets olika delar. Bland dem som är mellan 18 och 25 år och som bor i något av de utsatta områdena är

*Andelen
förvärvsarbetande
skiljer sig kraftigt
mellan olika
delar av
Stockholms län.*

FÄRRE HAR ETT ARBETE ATT GÅ TILL I DE UTSATTA OMRÅDEN, BÅDE BLAND UNGA OCH VUXNA (SYSSELSÄTTNING, %)

det endast 51 procent som förvärvsarbetar. I särskilt utsatta områden har inte ens hälften av unga vuxna ett arbete att gå till. I de delar av Stockholms län som inte definieras som utsatta är 59 procent av 18–25-åringarna förvärvsarbetande.

SKILLNADER MELLAN MÄN OCH KVINNOR

Det finns också mycket stora skillnader mellan kvinnor och män i utsatta områden när det gäller just förvärvsarbete. I åldern 18–64 år förvärvsarbetar 66 procent av männen men endast 58 procent av kvinnorna. I övriga Stockholms län är dessa könsskillnader betydligt mindre – samtidigt som andelarna förvärvsarbetande alltså är klart högre. 79 procent av kvinnorna och 80 procent av männen i åldern 18–64 år förvärvsarbetar i dessa icke utsatta delar av länet.

Ett vanligt mått på arbetslöshet är hur många som är öppet arbetslösa. Man är öppet arbetslös om man är inskriven hos Arbetsförmedlingen och därmed står till arbetsmarknadens förfogande, och inte är i ett arbetsmarknadspolitiskt program som t.ex. fas 3 eller nystartsjobb. Man är alltså mer eller mindre aktivt arbetssökande.

HÖG ÖPPEN ARBETSLÖSHET

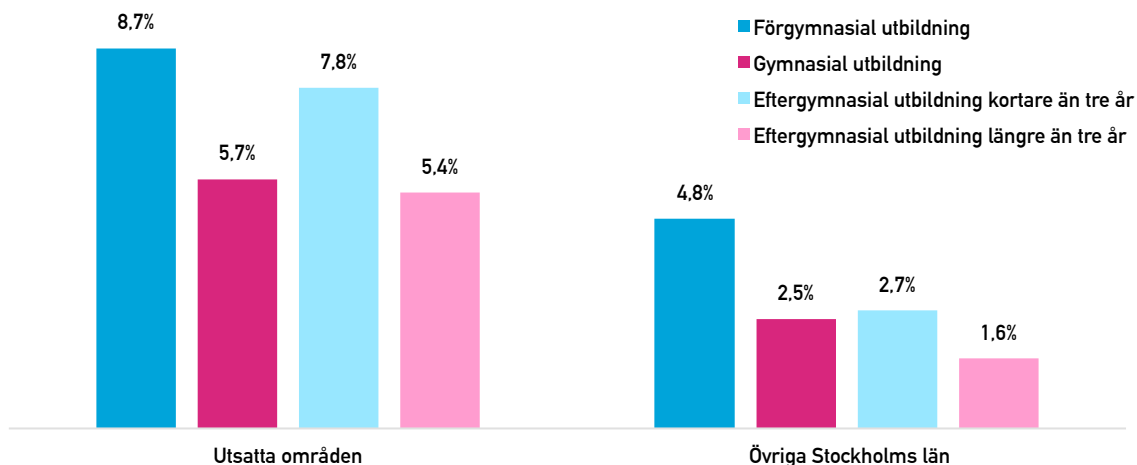
I statistiken ser vi att denna öppna arbetslöshet är mycket högre i de utsatta områdena än i övriga delar av Stockholms län: 6,4 procent av dem som bor i de utsatta områdena är öppet arbetslösa, att jämföra med 2,4 procent i övriga Stockholms län.²

Det bor sammanlagt cirka 11 000 öppet arbetslösa i de utsatta områdena i Stockholms län. Det innebär att även om endast 11 procent av länets befolkning bor i de utsatta områdena så bor hela 26 procent av alla arbetslösa i länet i ett sådant område. Arbetslösheten är alltså kraftigt koncentrerad till dessa platser.

Det finns ett tydligt samband mellan öppen arbetslöshet och en persons utbildningsnivå. Generellt kan man säga att ju högre utbildningsnivå, desto färre är öppet arbetslösa. Men detta är inte en regel utan undantag; andelen öppet arbetslösa är faktiskt högre

² Även om 6,4 procent är en hög siffra så är den klart lägre än det som oftast nämns i den offentliga debatten. Förklaringen till denna skillnad är att man i debatten ibland i arbetslöshets-siffran inkluderar personer som är arbetslösa men som inte aktivt söker arbete samt de personer som deltar i arbetsmarknadspolitiska program.

ARBETSLÖSHETEN ÄR HÖGRE BLAND VÄLUTBILDADE I UTSATTA OMRÅDEN ÄN BLAND DEM UTAN GYMNASIEUTBILDNING I RESTEN AV STOCKHOLMS LÄN (ÖPPEN ARBETSLÖSHET, %)

bland dem som har eftergymnasial utbildning kortare än tre år än den är bland dem som bara har gymnasieutbildning. Detta beror antagligen på att bland dem som bara har en gymnasieutbildning så är det fler som antingen utbildar sig vidare, och därmed inte söker jobb, eller att de med enbart gymnasieutbildning är längre ifrån arbetsmarknaden och kanske därför inte inskrivna på Arbetsförmedlingen.

Det mest anmärkningsvärda med dessa siffror över öppet arbetslösa är de stora skillnader som finns mellan de utsatta områdena och övriga Stockholms län.

Den öppna arbetslösheten bland personer som bor i något utsatt område och som dessutom har en eftergymnasial utbildning längre än tre år är 5,4 procent. Denna andel är till och med högre än den öppna arbetslösheten bland personer som bor i en icke utsatt del av Stockholms län men som endast har en förgymnasial utbildning (4,8 procent).

SVÅRT ÄVEN FÖR VÄLUTBILDADE

Av detta kan man dra slutsatsen att det är mycket mer än utbildningsnivån som ligger bakom arbetslöshets-siffrorna. De som bor i de utsatta områdena verkar ha mycket svårare att ta sig in på arbetsmarknaden

än vad de har som bor i övriga delar av Stockholms län – trots att vissa av dem alltså är välutbildade. Det finns antagligen flera samverkande anledningar till varför skillnaderna är så stora. Dels bor det en större andel utrikesfödda i dessa områden och då blir språket en svårighet trots hög utbildning. Dels blir de informella nätverken i områdena svagare, eftersom fler saknar arbete. Det kan också finnas svårigheter för svenska arbetsgivare att värdera kvalitén på en utbildning från utlandet, och slutligen kan även arbetsgivares medvetna eller omedvetna diskriminering skapa barriärer.

AVSAKNADEN AV NÄTVERK

Detta leder till att de personer i de utsatta områdena som ändå har skaffat sig en högre utbildning, och kanske till och med gått en forskarutbildning, fortfarande har svårt att få ett arbete trots att de aktivt söker jobb. Det tyder på att andra faktorer – som avsaknaden av nätverk, svårigheter för svenska arbetsgivare att bedöma internationella examina och andra informella barriärer – försvårar inträdet till arbetsmarknaden för människor i de utsatta områdena.

KVINNOR SÖKER INTE JOBB

Det finns små, men inte obefintliga, skillnader i öppen arbetslöshet mellan män och kvinnor i arbetsför ålder. För befolkningen i de utsatta områdena mellan 18 och 64 år är arbetslösheten 6,5 procent bland männen och 6,3 procent bland kvinnorna, medan motsvarande siffror för resten av länet är 2,5 respektive 2,3 procent.

Tidigare visade vi att sysselsättningen bland kvinnor är betydligt lägre än bland män i de utsatta områdena, men här ser vi att den öppna arbetslösheten är ungefär densamma. Det tyder på att skillnaden i sysselsättning mellan män och kvinnor inte nödvändigtvis beror på att kvinnor har svårare att få jobb när de söker dem, utan snarare på att de inte söker arbete, och därmed aldrig klassas som öppet arbetslösa. Att få fler kvinnor att söka jobb – snarare än att bara ”skaffa jobb” till dem som söker – är därför viktigt för att få en mer jämställd sysselsättningsgrad mellan män och kvinnor i de utsatta områdena.

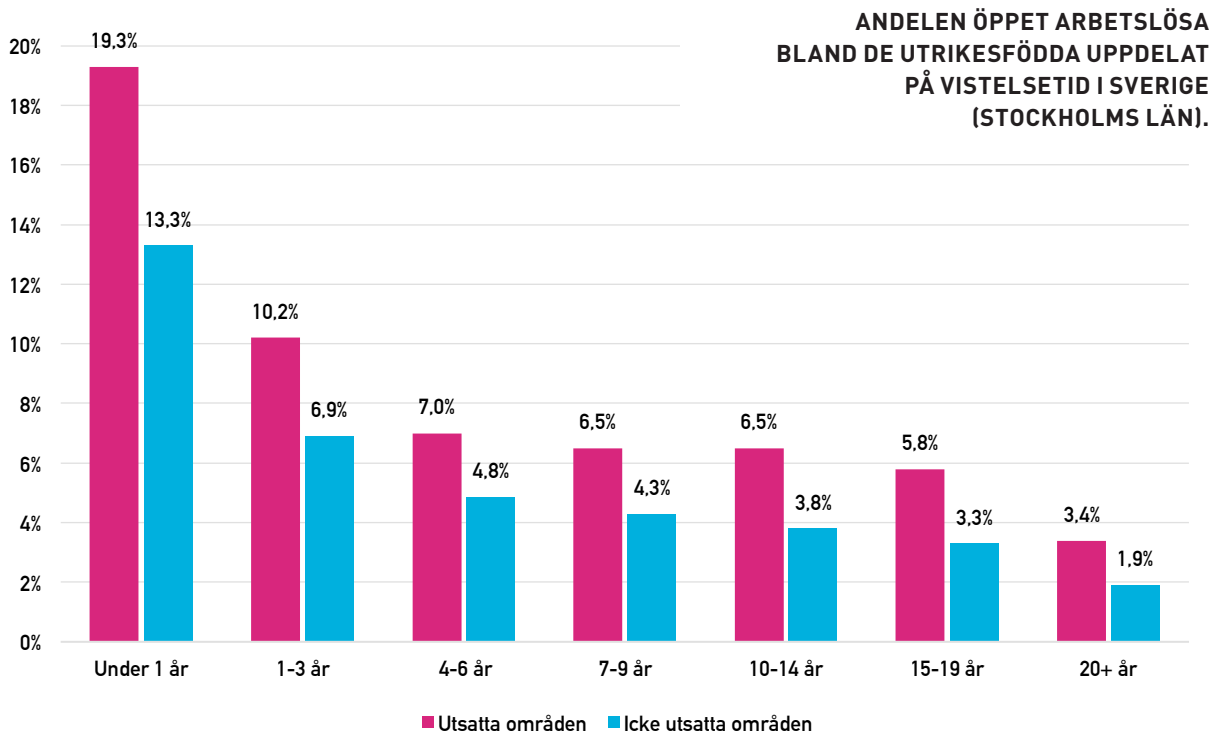
Denna slutsats går hand i hand med insikten om

att det finns många unga i de utsatta områdena, och att det är många barn per familj. För att stärka sysselsättningen och förbättra de ekonomiska förutsättningarna i de utsatta områdena behövs större satsningar på barn och unga för att i större utsträckning möjliggöra för kvinnor att söka och få arbete.

TJEJER STUDERAR VIDARE

Det finns dock stora könsskillnader i arbetslösheten bland unga människor. Bland killarna i åldern 18–25 år i de utsatta områdena ligger den öppna arbetslösheten på 5,4 procent, medan endast 3,6 procent av de unga kvinnorna i områdena är öppet arbetslösa. Motsvarande siffror i resten av länet är 2,3 procent respektive 1,4 procent. I både utsatta och icke utsatta områden är alltså betydligt fler unga killar än tjejer öppet arbetslösa. En förklaring kan vara att det är fler tjejer som studerar vidare på högre utbildning efter gymnasiet. Därmed söker de inte arbete, medan killarna direkt ger sig ut på arbetsmarknaden.

OMRÅDET SPELAR ROLL FÖR ARBETS- LÖSHETEN

Den öppna arbetslösheten varierar också mycket beroende på hur länge en person har bott i Sverige. Bland utrikesfödda mellan 18 och 64 år i Sverige sjunker arbetslösheten successivt med åren. De som har varit här längre har alltså lägre arbetslöshet. Det är väntat, men det som är mest remarkabelt är hur långsamt den öppna arbetslösheten sjunker och hur stor skillnad det är mellan utsatta och icke utsatta områden i Stockholms län.

Bland dem som är födda utomlands, flyttar till Sverige och bosätter sig i ett utsatt område är den öppna arbetslösheten hela 19,3 procent under det första året i Sverige. Med andra ord: var femte av dem som under det senaste året flyttat till Sverige och bosatt sig i ett utsatt område är öppet arbetslös. Efter 1–3 år har denna andel sjunkit till en av tio, och bland dem som har varit längst i Sverige (20 år eller längre) och som bor i ett utsatt område är det ungefär en av trettio som är öppet arbetslös.

Dessa siffror för öppen arbetslöshet är mycket högre än i de icke utsatta delarna av Stockholms län. Till exempel så är det ”endast” 13,3 procent av dem som under det senaste året flyttat till Sverige och bosatt sig i ett icke utsatt område som är öppet arbetslös – sex procentenheter lägre än i de utsatta områdena. Endast en av femtio av de utrikesfödda som bott i Sverige 20 år eller längre är öppet arbetslös om de bor i ett icke utsatt område.

MÄNNISKOR HELT UTAN INKOMST

Ett mått på utanförskap är hur stor andel människor som helt saknar inkomster och andra ersättningar. Dessa personer står långt ifrån såväl arbetsmarknaden som andra samhällsfunktioner – de har varken någon inkomst från arbete, något studiebidrag eller någon annan form av bidrag. I de utsatta områdena i Stockholms län är det 6,4 procent av alla i åldern 18–25 år, totalt cirka 2 000 ungdomar, som ingår i denna kategori och helt saknar inkomst och bidrag. I övriga delar av Stockholms län är det endast 4,6 procent av ungdomarna i den nämnda åldersgruppen som helt saknar arbetsinkomster och bidrag.

Att helt sakna arbetsinkomst och bidrag är ett fenomen som inte bara finns bland lågutbildade ungdomar. Även bland dem som har eftergymnasial utbildning finns det människor som helt saknar inkomst och bidrag, såväl i de utsatta områdena som i övriga delar av Stockholms län.

ETT INTERNATIONELLT PERSPEKTIV

Måttet på hur många ungdomar som saknar inkomst och bidrag är närbesläktat med det internationella begreppet NEET, vilket står för ”youth not in education, employment or training”. Sverige har, i internationella jämförelser, en förhållandevis låg andel NEET, men statistiken visar alltså att det skiljer en hel del mellan utsatta och icke utsatta områden.

Att ungdomar varken sysselsätter sig med arbete eller med studier kan ha olika förklaringar och kan vara mer eller mindre frivilligt, men det anses ändå vara ett tillförlitligt mått på utanförskap.

I både utsatta och icke utsatta områden gäller att andelen i åldern 18–25 år som helt saknar inkomst och ersättningar är något högre bland killarna än bland tjejerna. Skillnaderna mellan könen är dock inte särskilt stora och det finns både killar och tjejer som helt saknar inkomst och bidrag.

LÅNGSIKTIGT UTANFÖRSKAP

De riktigt stora skillnaderna i denna statistik hittar vi när vi jämför ungdomar i de utsatta områdena med svensk respektive utländsk bakgrund. 2,8 procent av dem i åldern 18–25 år som bor i ett utsatt område och som har svensk bakgrund saknar helt inkomst och bidrag. Motsvarande siffra för de 18–25-åringar i området som har utländsk bakgrund är hela 7,7 procent. Och fokuserar man bara på de i åldern 18–25 år som själva är födda utomlands så är denna andel så hög som 10,2 procent.

Köpkraft ett mått på välstånd

Köpkraft är ett mått på hur väl ett hushåll kan klara sig på sin disponibla inkomst. Ett singelhushåll behöver alltså ha en betydligt lägre lön än ett flerbarnshushåll för att uppnå hög köpkraft, eftersom ett singelhushåll också har mindre behov. Därför är köpkraften ett praktiskt mått för att jämföra ekonomiskt välstånd mellan olika områden där familjestrukturerna kan se olika ut.³

Hushållens köpkraft delas av SCB in i fyra klasser: låg, medellåg, medelhög och hög. Indelningen har gjorts genom att dela in den svenska befolkningen i fyra lika stora grupper (kvartiler) baserat på deras köpkraft.

	Särskilt utsatta	Alla utsatta	Övriga Stockholms län
Låg köpkraft	47,4%	39,1%	16,7%
Medellåg köpkraft	27,8%	28,4%	20,2%
Medelhög köpkraft	17,0%	20,8%	24,9%
Hög köpkraft	7,8%	11,7%	38,2%

³ Köpkraft beräknas som disponibel inkomst per konsumtionsenhet och är ett mått som gör det möjligt att jämföra hushållens köpkraft och ta hänsyn till olika sammansättningar av hushåll. Hushållens medlemmar ges olika konsumtionsvikt beroende på hur hushållet är sammansatt. Beräkningarna är gjorda av Statistiska centralbyrån.

År 2015 såg kvartilerna ut som följer:

Låg köpkraft	0–159 280 kr
Medellåg köpkraft	159 281–229 940 kr
Medelhög köpkraft	229 941–318 456 kr
Hög köpkraft	> 318 456 kr

Invånarna i Stockholms län utanför utsatta områden har generellt en mycket hög köpkraft – hela 63 procent av hushållen har medelhög eller hög köpkraft. Skillnaderna inom länet är dock stora och invånarna i de utsatta områdena har över lag betydligt lägre köpkraft. Två av tre hushåll (68 procent) i de utsatta områdena har låg eller medellåg köpkraft – att jämföras med 37 procent i övriga delar av länet. Och om man bara fokuserar på de särskilt utsatta områdena så är det tre av fyra hushåll (75 procent) som har en köpkraft under det nationella snittet.

HAR MINST PENGAR

Rinkeby-Tensta och Ronna-Geneta-Lina är de två områden som har allra lägst köpkraft i länet, och båda definieras som särskilt utsatta områden. I dessa områden har en majoritet av hushållen ”låg köpkraft”, det vill säga är bland den fjärdedel i Sverige som har minst pengar att röra sig med.

En generellt hög köpkraft hos invånarna i ett område ger också ringar på vattnet, då den bidrar till en positiv ekonomisk utveckling genom att personer har råd att köpa fler och dyrare produkter och tjänster. Detta gynnar ofta de lokala företagen. En hög köpkraft är således både en orsak till och en effekt av den omfattande ekonomiska aktiviteten i området.

FAMILJESTRUKTUREN SPELAR ROLL

Nedan finns en tabell som visar hur stora andelar som har medelhög eller hög köpkraft. Med barn menas barn under 20 år.

	Alla utsatta områden	Övriga Stockholms län
0 barn i hushållet	38,0 %	60,9 %
1–3 barn i hushållet	19,9 %	65,9 %
4–5 barn i hushållet	4,3 %	35,7 %
6 barn eller fler i hushållet	1,7 %	18,9 %

Familjer i de utsatta områdena är ofta större, men den lägre köpkraften i de utsatta områdena beror

inte bara på att det är fler som ska dela på samma inkomst. I tabellen ovan ser vi att de icke utsatta delarna av länet har ett övertag i köpkraft oberoende av hur många barn som bor i ett hushåll.

Familjestrukturen spelar dock en viss roll. I de utsatta områdena har 38 procent av de barnlösa hushållen medelhög eller hög köpkraft. Bland de något större hushållen, de med 1–3 barn, så har endast vart femte hushåll i de utsatta områdena medelhög eller hög köpkraft. Bland de riktigt stora hushållen i de utsatta områdena är det endast en marginell andel som har en köpkraft över snittet i Sverige.

I övriga delar av länet är köpkraften som störst i hushåll med 1–3 barn. Barnlösa hushåll i icke utsatta delar av länet har alltså något svagare köpkraft än vad hushållen med 1–3 barn har. Detta beror antagligen på att många familjer i Stockholm väntar med att skaffa barn tills de har goda ekonomiska förutsättningar, och att många av de barnlösa hushållen består av yngre personer – som kanske även studerar snarare än arbetar?

DAGBEFOLKNING OCH NATTBEFOLKNING

I hela länet pendlar folk mer eller mindre långt till sina jobb. Därför skiljer man på begreppet ”dagbefolkning”, de som jobbar i ett område under dagen, och ”nattbefolkning”, de som är skrivna på en adress i området och därmed är där under natten. Dagbefolkningen kan bestå av personer som även ingår i områdets nattbefolkning, och då handlar det alltså om personer som både bor och arbetar i området. Men vissa personer i nattbefolkningen kanske åker iväg, utanför området, för att arbeta dagtid. Och på motsvarande sätt finns det personer som inte bor i området men som kommer dit dagtid för att arbeta. I det här kapitlet beskriver vi dagbefolkningen i området snarare än nattbefolkningen, för att bättre beskriva vilken typ av kompetensefterfrågan och vilka arbetstillfällen som finns i området.

Det jobbar 38 889 personer i de utsatta områdena i Stockholms län. Av dessa är 32 915 anställda och 5 974 driver eget företag.

I Stockholms län arbetar cirka 1,2 miljoner personer. Endast 3,2 procent av dessa gör det i något av de utsatta områdena, samtidigt som över 11 procent

av länets befolkning bor där. Områdena är primärt bostadsområden, snarare än definierade av sitt näringsliv. Trots detta har alltså nästan fyrtio tusen personer funnit jobb och försörjning inom områdena.

ENTREPRENÖRIELLT DRIV

Bland dem som arbetar i de utsatta områdena är andelen egenföretagare klart högre än i övriga Stockholms län: 15 procent av de förvärvsarbetande i de utsatta områdena är egna företagare, medan andelen egenföretagare i övriga delar av Stockholms län är tio procent. Till viss del kan det bero på att områdena är bostadsområden, vilket innebär att butikerna är mindre och att man fångar dem som jobbar i enmansföretag hemifrån, och att det därmed är en högre andel butiksinnehavare och konsulter än på annat håll. Det kan också bero på ett större entreprenöriellt driv bland människor som annars är längre ifrån arbetsmarknaden, vilket i så fall är positivt.

Det mönster som finns i Sverige generellt – att det är fler män som är egenföretagare – återfinns vi även i de utsatta områdena i Stockholms län.

LÖNERNA GENERELLT LÄGRE

De utsatta områdena skapar arbete för dem som annars riskerar att stå långt ifrån arbetsmarknaden.

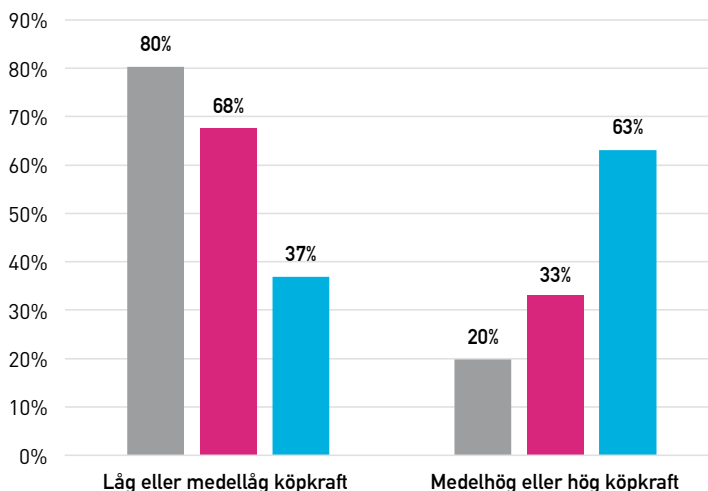
De som jobbar i de utsatta områdena har till exempel lägre utbildningsnivå än i övriga delar av länet: 54 procent av de förvärvsarbetande i de utsatta områdena har som mest gymnasial utbildning. Motsvarande andel i övriga delar av länet är endast 45 procent. Andelen förvärvsarbetande med utländsk bakgrund är också dubbelt så hög i de utsatta områdena (56 procent) som i övriga delar av länet (28 procent).

Lönenivån i de utsatta områdena, dagbefolkningen, är också generellt lägre än i andra delar av länet. Tabellen visar nettoinkomster, och även om stockholmarna generellt har högre nettoinkomster än människor i resten av landet, så har människor som arbetar i de utsatta områdena betydligt lägre lön än genomsnittet i hela Sverige.

	Medianinkomst
Alla utsatta områden i Stockholms län	250 522 kr
Stockholms stad (hela staden inkl. utsatta områden)	313 252 kr
Stockholms län (hela länet inkl. utsatta områden)	299 464 kr
Riket (hela landet)	271 280 kr

Siffrorna i ovanstående tabell visar medianinkomsten i hela länet och staden inklusive de utsatta områdena.

ANDELEN HUSHÅLL MED LÅG, RESPEKTIVE HÖG, KÖPKRAFT I OLIKA DELAR AV STOCKHOLMS LÄN.

Det viktiga företagandet

Vilka driver företag i de utsatta områdena? Enligt statistiken finns det 6 243 företagsledare i de utsatta områdena i Stockholms län.⁴ Detta är personer som driver stora eller små företag, eller egenföretag.

Hela 62 procent av dessa företagsledare⁵ har som mest förgymnasial eller gymnasial utbildning och det finns därmed en företagsamhet i dessa utsatta områden även hos många förhållandevis lågutbildade personer.

Det visar sig också att 71 procent av dessa företagsledare har utländsk bakgrund. 66 procent är födda utomlands och 5 procent är svenskfödda med utrikesfödda föräldrar. Som vi tidigare sett så har, totalt sett, 73 procent av invånarna i de utsatta områdena utländsk bakgrund. Det innebär att gruppen företagsledare speglar befolkningen vad gäller fördelningen svensk-utländsk bakgrund. Det är också tydligt att det framför allt är utrikesfödda snarare än

svenskfödda med två utrikesfödda föräldrar som driver företag. Detta beror antagligen på att de utrikesfödda ofta är äldre, medan de svenskfödda är unga vuxna eller barn.

Andelen företagsledare bland utrikesfödda ökar också kraftigt med vistelsetiden i Sverige. Bland dem som varit här i Sverige mindre än ett år är färre än en procent företagsledare eller egenföretagare, medan de utrikesfödda som varit i Sverige längre än tio år utgör drygt 60 procent av alla utrikesfödda företagsledare.

MINDRE OMSÄTTNING ÄN I RESTEN AV LÄNET

För att få en bild av näringslivet i de utsatta områdena så behöver man förstå både vilka som jobbar där och för vilka företag de arbetar. Totalt finns 12 582 företag/arbetsställen i de utsatta områdena i Stockholms län.⁶ I statistiken för hela riket kan man se att en kraftig majoritet av alla företag är små och detsamma gäller i de utsatta områdena. Nästan nio av tio företag/arbetsställen har 0–4 anställda. Endast en dryg procent av alla arbetsställen är så stora att

⁴ Antalet företagsledare redovisade här skiljer sig marginellt från antalet som "driver eget företag" i föregående kapitel. Detta beror på att dessa siffror kommer från olika statistiska datakällor som beräknar antalet något olika.

⁵ För att räkna ut denna andel har vi bortsett från de personer som vi saknar uppgift om vad gäller utbildningsnivå. Om man i stället skulle ta med dessa personer i uträkningen, så ligger andelen företagsledare med förgymnasial eller gymnasial utbildning i de utsatta områdena på 60 procent.

⁶ För företag som har fler än ett kontor så beräknas omsättning och antal anställda per arbetsställe – t.ex. är ett arbetsställe ett kontor eller en butik. På så sätt jämför man inte ett storföretags samlade omsättning med ett mindre skomakeri i tunnelbanan.

de har minst 50 anställda. Om man mäter företagsstorlek i antal anställda så är företagen/arbetsställena ungefär lika stora (lika små) i de utsatta områdena som i övriga delar av länet och övriga delar av landet.

Tittar man däremot på omsättningen så är företagen i de utsatta områdena mindre än i resten av länet. 72 procent av företagen/arbetsställena i de utsatta områdena hade år 2016 en omsättning under 1 miljon kronor. I övriga Stockholms län var det något färre företag/arbetsställen (66 procent) som år 2016 omsatte mindre än 1 miljon. De utsatta områdena har också färre medelstora och stora företag; endast 4,6 procent av alla företag/arbetsställen i de utsatta områdena har en omsättning över 10 miljoner, medan 8,7 procent av alla företag/arbetsställen i länet har så stor omsättning.

Företagen i de utsatta områdena är också betydligt yngre än i resten av Stockholms län. Nästan en tredjedel (31 procent) av alla företag i utsatta områden registrerades under åren 2015–2017, medan bara en

femtedel (20 procent) av företagen i resten av länet är så unga. Endast 13 procent av alla företag i de utsatta områdena registrerades före år 2001, medan dubbelt så stor andel företag i resten av Stockholms län har överlevt så länge.

SMÅFÖRETAGANDET BEHÖVER STÄRKAS

Sammanfattningsvis ser vi alltså att företagen i de utsatta områdena har lika många anställda som men lägre omsättning än företag i resten av Stockholms län. Omsättningen per anställd är därmed lägre, vilket antagligen delvis reflekteras i att medianinkomsten i områdena också är lägre. Samtidigt så

leder den lägre omsättningen antagligen till en försämrad livskraft och lönsamhet hos

företagen. Detta leder i sin tur till att företag går i konkurs och (förhoppningsvis) ersätts av nya, vilket gör att en större andel av företagen är unga.

”Företagen i de utsatta områdena har lika många anställda som men lägre omsättning än företag i resten av Stockholms län.”

”

Den lägre lönenivån är inte nödvändigtvis ett problem, då den kan leda till att företagen har möjlighet att anställa fler personer.

Den lägre lönenivån är inte nödvändigtvis ett problem, då den kan leda till att företagen har möjlighet att anställa fler personer som står längre ifrån arbetsmarknaden. Företagens svårigheter att överleva kan dock leda till att det på sikt blir tomma gator och tomma butiker, vilket i sin tur skapar otrygghet och riskerar att späda på kriminaliteten i området. Handelskammaren har förut belyst vikten av att skydda företag och företagare i rapporten *Kriminaliteten förgiftar företagandet i förorten* (2017:07). Drygt ett av tio företag i socioekonomiskt utsatta områden i

Stockholms län överväger att flytta eller lägga ned sin verksamhet, och mer än var tredje småföretagare på dessa platser har någon gång utsatts för brottslighet. Små företag har inte råd att anställa väktare eller investera i olika säkerhetslösningar.

Statistiken som Handelskammaren tagit fram i den här rapporten stödjer tesen att småföretagandet i utsatta områden behöver stärkas. Företagen är viktiga för integrationen. De skapar jobb och måste ges goda ekonomiska och säkerhetsmässiga förutsättningar för att kunna utvecklas.

En blandning av boende behövs

Stockholms län är segregerat. Som vi visat tidigare i rapporten har nästan tre fjärdedelar av befolkningen i de utsatta områdena utländsk bakgrund. I resten av länet har nästan tre fjärdedelar av befolkningen svensk bakgrund. Många i områdena är dessutom nyinflyttade till Sverige: nästan hälften av alla utlandsfödda har varit i Sverige i mindre än tio år.

Denna mångfald av människor är en tillgång och en utmaning. För ett exportberoende land som Sverige kan den kulturella och språkliga kompetensen leda till ökad handel och bättre kontakter med andra länder. Dessutom kan de invandrade lösa kompetensbristen och skapa en mer dynamisk ekonomi generellt. Men för att komma dit måste integrationen förbättras.

I tidigare kapitel har vi pekat på att köpkraften och utbildningsnivån i de utsatta områdena är betydligt lägre än i resten av länet. Forskning visar också att människor påverkas av sin omgivning. Om många omkring mig saknar högre utbildning så minskar även chansen att jag studerar vidare, och om många saknar arbete minskar chansen för mig att hitta ett jobb. Att bryta boendesegregationen kan där-

för hjälpa till att minska även sysselsättnings- och utbildningsklyftan.

EXEMPLET JÄRVA CENTRAL PARK

En väg är att bygga flera bostäder, både hyresrätter och bostadsrätter. I en tidigare rapport från Handelskammaren (2013:4) visar vi flera exempel på hur man kan ta vara på befintliga ytor i länet och i Stockholms stad. Ett exempel är Järvafältet mellan Tensta, Rinkeby, Kista och Akalla som har en yta på 3,9 kvadratkilometer.

Handelskammaren föreslog i rapporten att området bör utvecklas enligt en modell som bygger på Central Park i Manhattan i New York. Järva Central Park skulle möjliggöra byggandet av minst 20 000 nya bostäder, med utsikt mot en stor och innehållsrik park. Om denna yta beboddes av en blandning av svenskar som flyttar ut från innerstaden och människor med utländsk bakgrund från Järvaområdet så skulle boendesegregationen i området minska.

Att bygga fler bostäder anpassade för bemedlade hushåll räcker dock inte. Att bygga bostäder tar lång tid, och befintliga regler och markpriser gör inte saker bättre. Dessutom kommer byggande inte hjälpa till att bryta segregationen om bara utrikesfödda eller socio-

ekonomiskt svaga grupper bosätter sig i de färdigbyggda husen, eller tvärtom, att endast inrikesfödda eller socioekonomiskt starka grupper flyttar in. Det krävs blandad bosättning för att segregationen ska brytas.

HUR LOCKA VÄLETABLERADE SVENSKAR?

På kort och medellång sikt måste därför de utsatta områdena locka inrikesfödda svenskar med goda inkomster. Områdena har i grunden god potential: de ligger ofta längs tunnelbanan på bekvämt pendlingsavstånd till jobb och har jämförelsevis låga bostads- och levnadsomkostnader. Det krävs dock en kraftig

förbättring av säkerheten och skolorna för att en flytt till ett före detta utsatt område ska bli ett alternativ för många svenska medelklassfamiljer.

Att locka välbärgade svenskar kan leda till goda ekonomiska utfall i området och skapa positiva ringar på vattnet. När hushåll med större köpkraft flyttar in så blir det lättare för butiker och restauranger att växa och anställa fler. Fastighetsägare kan ta tillfället i akt att investera i sina lägenheter och renovera dem till en högre prisklass och på så sätt skapa ett mer blandat hyresbestånd. Väletablerade svenskar har också ofta starkare nätverk som kan stödja andra i området när de söker jobb.

Central Park, New York.

*Gott
exempel!*

Det går att lösa integrationsutmaningen – exemplet Belgien

Det går att lösa integrationsutmaningen; andra städer har gjort det. Liksom i Sverige började invandringen till Belgien med gästarbetare, och många bosatte sig i den lilla staden Mechelen, i Bryssels utkanter i området Bryssel-Antwerpen. Men här bor också belgiska medelklassfamiljer.

När ekonomin dämpades under nittiotalet ledde stigande arbetslöshet och segregation till kriminalitet, som ofta implicit eller explicit skyldes på de invandrade. 'Mechelen' fick en kraftigt negativ klang i den

belgiska debatten. Medelklassen flyttade ut, gatorna var osäkra och en av tre butiker stängdes.

Exemplet användes framgångsrikt av det högerextrema partiet Vlaams Blok och hjälpte partiet bli det största flamländska partiet i valet 2003. Sedan dess har utvecklingen vänt.

I Mechelen bor i dag muslimer sida vid sida med ortodoxa armenier och ett stort antal assyrier som flydde Turkiet under 1980- och 90-talen. Antalet människor som känner sig stolta över sin stad har sedan år 2001 ökat från 54 procent till nästan 75 procent, samtidigt som befolkningen blivit än mer heterogen.

Personer med 132 olika nationaliteter bor nu i en stad med ca 90 000 invånare. Trots att demografin på många sätt liknar de svenska utanförskapsområdena, och risken för radikalisering och kriminalitet därför kan vara hög, så var Mechelen den enda staden i området kring Bryssel där inte en enda person reste till kriget i Syrien.

Förändringsarbetet har skett under Bart Somers, som tog över borgmästarrollen år 2001. Under hans ledning har staden gjort ett antal mjukare och hårdare satsningar. Man stödjer organisationer som främjar integration, som Samen Inburgeren, ett kompisprogram som under en sexmånadersperiod parar ihop en nykomling med invandrarbakgrund med någon som redan känner till staden bra. Samtidigt har man massivt utökat videoövervakningen i staden, som nu har fler offentliga kameror än någon annan stad i

Belgien, och nolltolerans har visats mot hälare, tjuvar och småbrottslingar.

Utöver dessa insatser har man också satsat på att locka tillbaka den belgiska medelklassen och bryta segregationen. Man har gjort stora satsningar på den lokala skolan och övertalat mer välbärgade och välutbildade familjer att våga ha kvar sina barn i närliggande skolor. Man har också satsat på att rusta upp parker och vägar för att skapa en trevligare bostadsmiljö.

Dessa satsningar, i kombination med satsningarna på kameror och på att bekämpa småbrottslighet, har gjort att unga belgiska medelklassfamiljer har börjat komma tillbaka, att småbrottsligheten har minskat med 84 procent och att andelen fattiga i Mechelen har sjunkit.

HANDELSKAMMARENS FÖRSLAG:

SATSA PÅ UNGDOMARNA – SKAPA EN SKOLA SOM FUNGERAR

Över 90 000 barn och unga vuxna bor i Stockholms läns utsatta områden. De har inte valt att födas i utsatta områden, men riskerar ändå att hamna i parallella samhällsstrukturer och i ett livslångt utanförskap. En bättre utbildning är vägen framåt.

Resultaten i skolorna i utsatta områden har försämrats under lång tid. En bra och trygg skolgång är en av de starkaste skyddsfaktorerna mot senare sociala problem som till exempel kriminalitet.

Handelskammaren anser att nuvarande system med en ökad skolpeng inte räcker och föreslår att staten tillsätter en kriskommission med fokus på grundskolorna i de utsatta områdena.

Kommissionen bör studera vilka internationella erfarenheter som finns och ge förslag på olika lösningar. Till exempel bör man analysera vilka åtgärder som fungerat för att skapa en trygg skolgång och höja elevernas resultat. I kommissionens uppdrag bör också ingå att analysera om statens och kommunens verktyg för att stänga skolor som under en längre tid inte klarat att ge likvärdig utbildning och hög behörighetsgrad till gymnasiet är tillräckligt effektiva.

1.

FLER KVINNOR I ARBETE

Sysselsättningen i de utsatta områdena är lägre än i resten av Stockholms län, och kvinnorna halkar efter mer än männen. Trots att kvinnorna i de utsatta områdena är bättre utbildade än männen är det färre som har eller söker arbete.

Handelskammaren anser att satsningar behöver göras för att främja kvinnligt företagande och deltagande på arbetsmarknaden.

INTEGRERADE BOSTADSOMRÅDEN

De utsatta områdena är i dag kraftigt segregerade, vilket leder till försvårad integration, försvagat näringsliv och ökad osäkerhet.

Handelskammaren anser att det bör skapas förutsättningar för att locka tillbaka köpstarka och välutbildade till de utsatta områdena genom att blanda upp bostadsbestånden och bygga nytt i en högre prisklass.

FÖRETAGEN ÄR INTEGRATIONS-MOTORER – SKYDDA DEM

Företagen i utsatta områden anställer i hög grad personer med utländsk bakgrund och relativt låg utbildningsnivå, bidrar till integration och skapar en viktig väg in på arbetsmarknaden för många unga i de utsatta områdena.

Handelskammaren föreslår ett antal satsningar för att bekämpa de kriminella strukturer i de utsatta områdena. Polisen måste stärka sin närvaro. Kommunerna måste också anställa ordningsvakter.

Handelskammaren föreslår därtill ett finansiellt stöd till företag som önskar kameraövervakning och tysta larm. Företagen behöver också hjälp med att övergå till kontantlös verksamhet och samarbeten och avtal med teknik- och säkerhetsbranschen behöver skapas.

2.

3.

4.

STOCKHOLMS HANDELSKAMMARE, Box 160 50, 103 21 Stockholm

Tel: 08-555 100 00 // www.chamber.se

Ansvarig analys: **Ahmed Abdirahman**, ahmed.abdirahman@chamber.se

Ansvarig kommunikation: **Robert Östholt**, robert.ostholm@chamber.se

---

Stockholms Handelskammare